



Zaaknummer : 01086507  
Ons Kenmerk : ODH1064836  
Datum : 19-09-2024

## Beschikking

### Wet natuurbescherming - Soortenbescherming

#### Onderwerp

Op 3 november 2023 hebben wij een aanvraag om ontheffing geregistreerd als bedoeld in artikel 3.3, eerste lid, en artikel 3.8, eerste lid, van de Wet natuurbescherming. De aanvraag heeft betrekking op het slopen van bestaande woningen en het realiseren van nieuwbouwwoningen aan het Schrijverslaantje, de Van Gochstraat, de H.P. de Biestraat en de Marinus Spronklaan, gelegen in de wijk Haarwijk Oost te Gorinchem en is aangevraagd door Stichting Poort6. De aanvraag betreft het opzettelijk storen van de huismus en de gierzwaluw, alsmede het opzettelijk beschadigen, vernielen of wegnemen van nesten of rustplaatsen van de huismus en de gierzwaluw, alsmede het opzettelijk verstoren van de gewone dwergvleermuis, de ruige dwergvleermuis en de laatvlieger alsmede het beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis, de ruige dwergvleermuis en de laatvlieger. Ontheffing wordt gevraagd voor het overtreden van de verbodsbepalingen zoals genoemd in:

- artikel 3.1, tweede lid, van de Wet natuurbescherming voor wat betreft het opzettelijk beschadigen, vernielen of wegnemen van nesten of rustplaatsen van de huismus (*Passer domesticus*) en de gierzwaluw (*Apus apus*);
- artikel 3.1, vierde lid, van de Wet natuurbescherming voor wat betreft het opzettelijk storen van de huismus (*Passer domesticus*) en de gierzwaluw (*Apus apus*);
- artikel 3.5, tweede lid, van de Wet natuurbescherming voor wat betreft het opzettelijk verstoren van de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), de ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*) en de laatvlieger (*Eptesicus serotinus*);
- artikel 3.5, vierde lid, van de Wet natuurbescherming voor wat betreft het beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), de ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*) en de laatvlieger (*Eptesicus serotinus*).

De ontheffing wordt aangevraagd voor de periode 1 augustus 2024 tot en met 31 december 2029.

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. Op grond van het overgangsrecht in de Aanvullingswet natuur Omgevingswet is de Wet natuurbescherming nog van toepassing op deze procedure.

#### Besluit

Wij besluiten:

- I. de aangevraagde ontheffing te **verlenen** aan Stichting Poort6;
- II. de in het vervolg van dit besluit opgenomen voorschriften te verbinden aan deze ontheffing;
- III. de aanvraag en de aanvullende gegevens van 23 juli 2024 en 2, 22 en 23 augustus 2024 onderdeel te laten zijn van deze ontheffing;
- IV. dat deze ontheffing geldig is vanaf bekendmaking van dit besluit tot en met 31 december 2034.



## Ondertekening

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,  
namens dezen,

ing. L. Hopman  
Hoofd Toetsing & Vergunningverlening Milieu  
van de Omgevingsdienst Haaglanden

## Appendices

- I. Plangebied
- II. Plankaart met tijdelijke voorzieningen
- III. Plankaart met permanente voorzieningen

## Rechtsmiddelen

Voor de mogelijkheid rechtsmiddelen aan te wenden tegen deze beschikking wijzen wij op de desbetreffende tekst in het begeleidende schrijven.



## VOORSCHRIFTEN

### Algemene voorschriften

1. De ontheffinghouder dient:
  - a. de start van de werkzaamheden schriftelijk te melden (de startmelding);
  - b. het ecologisch werkprotocol op te sturen bij de startmelding van de werkzaamheden;
  - c. relevante wijzigingen in de uitvoering één maand van tevoren te melden. Het betreft wijzigingen die van invloed kunnen zijn op de effectbeoordeling van de aanvraag en/of de uitvoering van de voorgestelde mitigerende en/of compenserende maatregelen;
  - d. de beëindiging van de werkzaamheden uiterlijk één week van tevoren te melden.

Voorgaande meldingen dienen gericht te worden aan de Unit Groen, Bodem en Opsporing van de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (hierna: OZHZ), Postbus 550, 3300 AN te Dordrecht, telefoonnummer 078-7708585, e-mailadres [toezichtnatuur@ozhz.nl](mailto:toezichtnatuur@ozhz.nl) onder vermelding van 'flora en fauna'. De meldingen mogen schriftelijk of digitaal worden gedaan.

2. De ontheffinghouder is ervoor verantwoordelijk dat zijn personeel of derden welke betrokken zijn bij de uitvoering van het project, op de hoogte zijn van de voorschriften in deze ontheffing en de maatregelen in het rapport 'Activiteitenplan huismus, gierzwaluw en vleermuizen, in het kader van de Wet natuurbescherming' van 22 juli 2024 en de aanvullende gegevens van 23 juli 2024, 2, 22 en 23 augustus 2024. Hiervoor dient een ecologisch werkprotocol te worden opgesteld en op locatie aanwezig te zijn. In het ecologische werkprotocol dient in ieder geval het volgende te worden opgenomen:
  - a. de voorwaarden zoals opgenomen in deze ontheffing;
  - b. aanduiding van de locatie van het plangebied;
  - c. de uit te voeren werkzaamheden;
  - d. de periode waarin de werkzaamheden uitgevoerd worden;
  - e. de mitigerende en compenserende maatregelen;
  - f. de momenten waarop ecologische begeleiding ingeschakeld wordt;
  - g. het logboek van de ecologische begeleiding dat door de deskundige wordt bijgehouden.
3. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden dient een afschrift van deze ontheffing, het ecologisch werkprotocol inclusief het logboek van de ecologische begeleiding (i.c. controle, vrijgave werkzaamheden) op de locatie van de werkzaamheden aanwezig te zijn en op verzoek te worden getoond aan de daartoe bevoegde toezichthouders of opsporingsambtenaren. De genoemde documenten mogen, mits leesbaar, digitaal worden getoond.
4. De werkzaamheden dienen ecologisch begeleid te worden door een deskundige<sup>1</sup> op het gebied van de huismus, de gierzwaluw, de gewone dwergvleermuis, de ruige dwergvleermuis en de laatvlieger.

---

<sup>1</sup> Onder een deskundige wordt verstaan:

Een ecologisch deskundige is iemand die ecologisch advies geeft of werkzaamheden begeleidt op het gebied van leefgebieden en/of (beschermde) soorten. Hij of zij heeft schriftelijk aantoonbare ervaring en specifieke ecologische kennis, voortkomend uit of vergelijkbaar met een afgeronde mbo-, hbo- of universitaire opleiding, met als zwaartepunt Nederlandse ecologie. De ecologisch deskundige heeft voldoende kennis en jarenlange ervaring om ecologisch onderzoek uit te kunnen voeren en advies te kunnen geven. Hij of zij:

- (her)kent de functionaliteit van leefgebieden van (beschermde) soorten;
- heeft kennis van de algemeen erkende onderzoeks- en monitoringsmethoden;
- kan resultaten onderbouwd rapporteren en ecologische werkprotocollen uitwerken;
- kan ontheffing aanvragen opstellen of daarbij ondersteunen;
- kan anticiperen op en heeft voortschrijdend inzicht in het uitvoeren van ecologisch werk in de praktijk (inclusief vrijstellingen en gedragscodes);
- kan specifieke ecologische maatregelen toepassen en begeleiden;
- zet zich aantoonbaar actief in op het gebied van de soortenbescherming en is werkzaam bij Nederlandse natuurorganisaties, (semi)overheidsinstanties en/of een ecologisch adviesbureau dat bij voorkeur is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus.



5. De ontheffinghouder dient, met inachtneming van de voorschriften in deze ontheffing, de maatregelen uit te voeren zoals beschreven in het rapport 'Activiteitenplan huismus, gierzwaluw en vleermuizen, in het kader van de Wet natuurbescherming' van 22 juli 2024 en de aanvullingen 23 juli 2024 en 2, 22 en 23 augustus 2024.
6. Indien een of meerdere in voorschrift 5 genoemde maatregelen onverhoopt niet uitvoerbaar zijn, dienen hiervoor minimaal gelijkwaardige maatregelen voor wat betreft de functionaliteit en effectiviteit te worden getroffen.
7. Tijdig, uiterlijk één maand, voordat de in voorschrift 6 bedoelde maatregelen worden uitgevoerd, dienen deze ter goedkeuring aan de OZHZ te worden voorgelegd.
8. De details over de plaatsing, de types en het onderhoud van de voorzieningen dienen te worden gemeld via het registratieformulier verblijfsvoorzieningen op <https://eloket.odh.nl/verblijfsvoorzieningen>. Deze meldingen dienen te worden gedaan:
  - a. voor tijdelijke voorzieningen: uiterlijk twee weken na het verzenden van deze ontheffing;
  - b. voor permanente voorzieningen: uiterlijk één maand voor het plaatsen van de permanente voorzieningen.

### **Specifieke voorschriften**

9. De tijdelijke voorzieningen voor de huismus, de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis mogen pas verwijderd worden wanneer de gewenningsperiode in acht is genomen en wanneer de permanente voorzieningen functioneel zijn. De tijdelijke voorzieningen van de gierzwaluw en de laatvlieger mogen niet verwijderd worden totdat uit de monitoringgegevens blijkt dat de permanente voorzieningen in voldoende mate zijn geaccepteerd. De verwijdering van de overige tijdelijke voorzieningen dient begeleid te worden door de ecologisch deskundige op het gebied van de huismus, de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis. Indien blijkt dat de tijdelijke voorziening in gebruik is genomen, mag deze uitsluitend verwijderd worden buiten de kwetsbare periode(n) van de betreffende soorten en nadat door de ecologisch deskundige is vastgesteld dat de voorziening uit eigen beweging is verlaten.
10. De tijdelijke voorzieningen voor de huismus, de gierzwaluw, de gewone dwergvleermuis, de ruige dwergvleermuis en de laatvlieger moeten functioneel zijn voor de periode waarvoor deze worden ingezet. Deze voorzieningen dienen minimaal eenmaal per jaar gecontroleerd te worden op de functionaliteit en – indien nodig – dient de functionaliteit van de voorziening op zo kort mogelijke korte termijn weer hersteld te worden. Het herstellen van de functionaliteit dient uitgevoerd te worden buiten de kwetsbare periode(n) van bovengenoemde soorten. Bovendien moeten de tijdelijke voorzieningen zich te allen tijde buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden bevinden.
11. Voorafgaand aan de sloopwerkzaamheden, dient in de maand september gecontroleerd te worden op de aanwezigheid van late broedsels. De bevindingen hiervan dienen te worden opgenomen in het logboek (voorschrift 2). Indien een laat broedsel van de gierzwaluw of huismus wordt aangetroffen in een woning, dienen de werkzaamheden aan het volledige blok stilgelegd te worden. De werkzaamheden mogen hervat worden nadat de jongen voor minimaal twee dagen de nestplek verlaten hebben. Dit ter controle en beoordeling aan de ecologisch deskundige.
12. Het gebruik van netten, doek, glaswol of purschuim als methode voor het ongeschikt maken van de openingen, bebouwing of verblijf- en nestplaatsen is niet toegestaan. Het gebruik van weringsborstels, rugvulling of rondschuim is toegestaan mits geen gebruik wordt gemaakt van plakranden. Voordat weringsborstels of rondschuim worden geplaatst, dienen de nestplaatsen door de ecologisch deskundige (voorschrift 4) gecontroleerd te worden op gebruik middels het lichten van dakpannen of vergelijkbaar.



13. Ten aanzien van de huismus, de gierzwaluw en de laatvlieger dient de monitoring te worden uitgevoerd. Met betrekking tot deze monitoring gelden de volgende voorwaarden:
- de monitoring dient voor de huismus en gierzwaluw te worden uitgevoerd in het eerste jaar vanaf start van de sloopwerkzaamheden, en het eerste, derde en vijfde jaar na het beschikbaar komen van de permanente voorzieningen,;
  - ten aanzien van de huismus dient de monitoring conform de richtlijnen van het meest actuele Kennisdocument Huismus (BIJ12) te worden uitgevoerd ten aanzien van essentieel leefgebied, de tijdelijke en de permanente voorzieningen;
  - ten aanzien van de gierzwaluw dient de monitoring conform de richtlijnen van het meest actuele Kennisdocument Gierzwaluw (BIJ12) te worden uitgevoerd, zowel bij de permanente voorzieningen als de tijdelijke voorzieningen;
  - ten aanzien van de laatvlieger dient de monitoring conform de richtlijnen het meest actuele Vleermuisprotocol te worden uitgevoerd ten aanzien van de tijdelijke en permanente voorzieningen en tevens dient aanvullend het eerste het tweede en het vijfde jaar na het beschikbaar komen van de permanente voorzieningen gemonitord te worden;
  - de resultaten van de monitoring dienen vóór 1 december van het hetzelfde monitoringsjaar, te worden aangeleverd in een monitoringsverslag bij de OZHZ (voorschrift 1). In deze rapportage moet zijn opgenomen:
    - de data, tijden en weercondities van de veldbezoeken, wijze waarop de monitoring heeft plaatsgevonden, het aantal waarnemers, en de waarnemingen die zijn gedaan per veldbezoek;
    - een heldere conclusie over de effectiviteit van de voorzieningen;
    - indien de monitoringsresultaten hiertoe aanleiding geven, kunnen aanvullende maatregelen door de OZHZ worden opgelegd;
    - indien uit de monitoring blijkt dat de voorzieningen in gelijke mate in gebruik zijn genomen door de genoemde soorten voor de verschillende functies kan de monitoringsverplichting eerder worden beëindigd met toestemming van de OZHZ.

#### *Huisumus*

14. Het ongeschikt maken van de huismusnesten dient verricht te worden buiten het broedseizoen van de huismus, welke loopt van 1 maart tot 31 augustus, en buiten koudeperiodes (gedefinieerd als periodes vanaf drie dagen aanhoudende (nacht)vorst)).
15. Er dienen tijdig, uiterlijk voor 1 april 2027, 106 permanente huismusvoorzieningen te zijn gerealiseerd. Hierbij dienen op de 53 plekken waar de oorspronkelijke nestplaatsen van de huismus aanwezig waren altijd een permanente voorziening in de (dichtstbijzijnde) kopgevel, en zoveel als mogelijk op dezelfde locatie en oriëntatie, te worden gerealiseerd. Indien vogelschroot wordt toepast, dient dit schroot achter de vierde panlat geplaatst te worden, zodanig de ruimte onder de eerste drie pannen toegankelijk blijft als nestplaats voor huismussen. De nestruimte onder de pannen dient tenminste 3,6 x 12 x 29-32 cm (hxbxd) groot te zijn. De invliegopeningen meten 3,6 x 6 cm.
16. Er dient tijdig, uiterlijk voor 1 april 2025:
- 400 meter lengte aan schuilvoorzieningen in de vorm van dichte ligusterhagen en andere struikbegroeiing binnen 50 meter afstand van de tijdelijke nestgelegenheden van de huismus gerealiseerd te zijn;
  - 4.875 m<sup>2</sup> aan foerageermogelijkheden tot op 100 meter afstand van de tijdelijke nestgelegenheden van de huismus gerealiseerd te zijn.
17. Er dient tijdig, uiterlijk voor 1 april 2027:



- a. 400 meter lengte aan schuilvoorzieningen in de vorm van dichte ligusterhagen en/of gevelklimplanten zoals klimop of vuurdoorn van 2 tot 3 meter hoogte, binnen 50 meter afstand van de nieuwe nestgelegenheden van de huismus gerealiseerd te zijn;
- b. 6.400 m<sup>2</sup> aan foerageermogelijkheden tot op 100 meter afstand van de nestgelegenheden van de huismus gerealiseerd te zijn.

#### *Gierzwaluw*

18. Er dienen voor de start van de werkzaamheden, tenminste voor het ongeschikt maken, zestig tijdelijke voorzieningen voor de gierzwaluw te zijn gerealiseerd. Er zijn reeds tijdig 58 voorzieningen geplaatst. Voor het verwijderen geldt voorschrift 9.
19. Indien de sloopwerkzaamheden niet voor 1 april 2025 afgerond kunnen worden, dienen de nestplaatsen van de gierzwaluwnesten ongeschikt gemaakt te worden. Dit dient verricht te worden buiten het broedseizoen van de gierzwaluw, welke loopt van 15 april tot en met 31 augustus.
20. Tijdig, uiterlijk voor 1 april 2026, dienen 57 permanente gierzwaluwvoorzieningen te zijn gerealiseerd. Hierbij dient op de negentien plekken waar de oorspronkelijke nestplaatsen aanwezig waren altijd een permanente voorziening in de (dichtstbijzijnde) kopgevel, en zoveel als mogelijk op dezelfde locatie en oriëntatie, te worden gerealiseerd.
21. Om de ingebruikname van de permanente alternatieven te bevorderen, dienen nabij deze nestlocaties op een doelmatige wijze (vast te stellen door de ecologische deskundige) lokgeluiden afgespeeld te worden gedurende het eerstvolgende broedseizoen vanaf de start van de werkzaamheden. Hierbij gelden de volgende voorwaarden:
  - a. de geluiden dienen tot op een afstand van 50 tot 60 meter hoorbaar te zijn;
  - b. de geluiden dienen met tussenpozen te worden afgespeeld, met tenminste een minuut stilte;
  - c. het lokgeluid dient te worden uitgeschakeld, zodra een nieuw broedgeval is geconstateerd op een (nieuwe) locatie binnen 50 tot 60 meter.
  - d. deze geluiden dienen de volgende perioden en momenten afgespeeld te worden:
    - i) van 23 april tot en met 8 mei één à twee uur lang tussen zonsopkomst tot circa drie uur daarna en;
    - ii) één a twee uur tussen 18:00 uur en zonsondergang;
    - iii) van 5 juni tot en met 3 augustus één à twee uur lang tussen 06:30 en 11:00 uur en tussen 18:00 uur en zonsondergang.

#### *Gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger*

22. Het ongeschikt maken van de verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis, de ruige dwergvleermuis en de laatvlieger dient uitgevoerd te worden onder begeleiding van de ecologisch deskundige (voorschrift 4). De deskundige dient te allen tijde verslag te doen in het ecologisch logboek (voorschrift 2) van alle handelingen welke een effect hebben op bovengenoemde soorten. Aan het ongeschikt maken zijn de volgende voorwaarden verbonden:
  - a. het ongeschikt maken dient te worden uitgevoerd tussen 15 april tot en met 15 oktober. Dit is in de actieve periode;
  - b. om vleermuizen redelijkerwijs de mogelijkheid te geven de verblijfplaatsen te verlaten voordat met de werkzaamheden wordt gestart, dienen exclusion flaps te worden geplaatst op alle geschikte openingen van iedere woning. In verband met de aanwezigheid van laatvlieger dienen de openingen van alle exclusion flaps tenminste 50x30 mm te bedragen;



- c. indien openingen met elkaar in verbinding staan is het, onder voorwaarde dat minimaal één van deze openingen ongeschikt wordt gemaakt door middel van een exclusion flap, toegestaan om de overige openingen ongeschikt te maken door middel van weringsborstels, rondschuim of compriband zonder plakranden. De ruimte tussen exclusion flaps mag maximaal 3 meter zijn;
  - d. het gebruik van materialen waarin vleermuizen verstrikt kunnen raken of aan vast kunnen plakken of verwonden, zoals (steiger)netten, glaswol of purschuim is niet toegestaan;
  - e. de maatregelen, waaronder exclusion flaps, waarmee de bebouwing ongeschikt is gemaakt, dienen gedurende minimaal vijf dagen met gunstige weersomstandigheden (minimaal 12 graden, een windkracht van minder dan 5 Bft en droog) te worden ingezet. Minimaal drie van de vijf dagen met gunstige weersomstandigheden dienen aaneengesloten te zijn. Bij overdag slecht weer en 's avonds rond zonsondergang en in de nacht goed weer, telt dit nog steeds als een dag met gunstige weersomstandigheden;
  - f. na het ongeschikt maken en met inachtneming van de vereiste dagen met gunstige weersomstandigheden, dient een controlebezoek te worden uitgevoerd door de deskundige met behulp van een batdetector om de aanwezigheid van vleermuizen in de bebouwing uit te sluiten, alvorens het plangebied mag worden vrijgegeven voor het starten van de werkzaamheden;
  - g. bij het ongeschikt maken in het najaar (1 september tot en met 15 oktober) geldt aanvullend op sub f en g hiervoor, dat de periode van vijf dagen met gunstige weersomstandigheden, waarvan drie aaneengesloten, en het daaropvolgende controlebezoek moeten zijn uitgevoerd op uiterlijk 15 oktober.
23. Er dienen voor de start van de werkzaamheden, tenminste voor het ongeschikt maken, 84 tijdelijke voorzieningen te zijn gerealiseerd geschikt als zomer- en paarverblijfplaats voor de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis. Er zijn reeds tijdig 68 voorzieningen geplaatst. Voor het verwijderen geldt voorschrift 9.
24. Er dienen tenminste 80 permanente voorzieningen geschikt als zomer- en paarverblijfplaats voor de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis te worden aangebracht waarbij:
- a. er maximaal drie vleermuisvoorzieningen per gevel gerealiseerd worden;
  - b. de voorzieningen niet aangebracht worden binnen een halve meter van een gierzwaluwvoorziening;
  - c. een kwart van deze voorzieningen, op zoveel als mogelijk dezelfde locaties en oriëntaties aangebracht dienen te worden op dezelfde locaties als waar de oorspronkelijke verblijfplaatsen aanwezig waren;
  - d. de locaties van de overige voorzieningen qua oriëntaties zowel op de noordwestelijke, zuidoostelijke, noordwestelijke en zuidwestelijke richtingen georiënteerd zijn.
25. Er dienen in de omgeving tenminste acht tijdelijke voorzieningen van het type VMN1 van Unitura” geschikt als zomerverblijfplaats voor de laatvlieger te worden aangebracht waarbij:
- a. de maatwerkvoorzieningen in de kopgevels en/of de dakrand geplaatst worden;
  - b. de maatwerkvoorzieningen binnen 200 meter van de bestaande verblijfplaatsen worden aangebracht;
  - c. deze voorzieningen niet binnen een halve meter afstand aangebracht mogen worden van een gierzwaluwvoorziening;
  - d. Voor het verwijderen geldt voorschrift 9.
26. Er dienen in het plangebied tenminste acht permanente voorzieningen geschikt als zomerverblijfplaats voor de laatvlieger te worden aangebracht waarbij:
- a. de maatwerkvoorzieningen in de kopgevels en/of de dakrand geplaatst worden;
  - b. de maatwerkvoorziening aan alle binnenzijden voldoende grip bieden voor vleermuizen, door middel van gripgaas (welke elke 40 cm wordt vastgezet) of heraklith platen;
  - c. deze voorzieningen niet binnen een halve meter afstand aangebracht mogen worden van een gierzwaluwvoorziening;



- d. de ecooloog zowel bij de plaatsing als de oplevering aanwezig is en de controle uitvoert op het juist aanbrengen/uitvoeren van de voorzieningen;
- e. de gevels waar deze voorzieningen worden aangebracht vrij dienen te blijven van gevelplanten.

#### **AANWIJZINGEN VOOR GEBRUIK**

- Op alle van nature in het wild levende planten en dieren en hun leefgebied geldt de specifieke zorgplicht zoals opgenomen in artikel 11.27 van het Besluit activiteiten leefomgeving. Gelet op deze specifieke zorgplicht dient inzicht verkregen te worden met betrekking tot de aanwezigheid van soorten op de locatie van de activiteit. Hierbij geldt dat objectief vastgesteld moet worden of soorten negatieve gevolgen ondervinden van de voorgenomen activiteiten. Indien noodzakelijk moeten maatregelen getroffen worden om negatieve gevolgen zoveel als redelijkerwijs verwacht kan worden te voorkomen. Indien negatieve gevolgen redelijkerwijs niet te voorkomen zijn, dient de activiteit gestaakt te worden.
- In het kader van de specifieke zorgplicht dient tevens rekening gehouden te worden met broedgevallen van vogels. Verstoring van broedgevallen van vogels dient te worden voorkomen. Voor het broedseizoen wordt geen standaardperiode gehanteerd. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode.
- Indien de ontheffinghouder de onderhoudsverplichting wenst over te dragen aan een derde, dan moet de ontheffinghouder zorgdragen voor het contractueel vastleggen daarvan.





## OVERWEGINGEN

### Aanleiding

Op 3 november 2023 hebben wij een aanvraag om ontheffing geregistreerd als bedoeld in artikel 3.3, eerste lid, en artikel 3.8, eerste lid, van de Wet natuurbescherming (hierna: Wnb). De aanvraag heeft betrekking op het slopen van bestaande woningen en het realiseren van nieuwbouwwoningen aan het Schrijverslaantje, de Van Gochstraat, de H.P. de Biestraat en de Marinus Spronklaan, gelegen in de wijk Haarwijk Oost te Gorinchem. De ontheffing is aangevraagd door Stichting Poort6. De aanvraag betreft het opzettelijk storen van de huismus en de gierzwaluw, alsmede het opzettelijk beschadigen, vernielen of wegnemen van nesten of rustplaatsen van de huismus en de gierzwaluw, alsmede het opzettelijk verstoren van de gewone dwergvleermuis, de ruige dwergvleermuis en de laatvlieger alsmede het beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis, de ruige dwergvleermuis en de laatvlieger. Ontheffing wordt gevraagd voor het overtreden van de verbodsbepalingen zoals genoemd in:

- artikel 3.1, tweede lid, van de Wnb voor wat betreft het opzettelijk beschadigen, vernielen of wegnemen van nesten of rustplaatsen van de huismus (*Passer domesticus*) en de gierzwaluw (*Apus apus*);
- artikel 3.1, vierde lid, van de Wnb voor wat betreft het opzettelijk verstoren van de huismus (*Passer domesticus*) en de gierzwaluw (*Apus apus*);
- artikel 3.5, tweede lid, van de Wnb voor wat betreft het opzettelijk verstoren van de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), de ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*) en de laatvlieger (*Eptesicus serotinus*);
- artikel 3.5, vierde lid, van de Wnb voor wat betreft het beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), de ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*) en de laatvlieger (*Eptesicus serotinus*).

De ontheffing wordt aangevraagd voor de periode 1 oktober 2024 tot en met 31 december 2029.

Bij de aanvraag behoren de volgende stukken:

- Quickscan notitie Wnb Haarwijk 2<sup>e</sup> fase, projecten 2019 (Stichting Poort6), Stadsecoloog 0183, (ODH866363);
- Notitie flora en fauna Haarwijk sloop en nieuwbouw fase II, Stichting Poort6, augustus 2022, (ODH866365);
- Asbestinventarisatierapport Schrijverslaantje 13 in Gorinchem, Rontrex, met kenmerk 2018-834, van 20 december 2018, (ODH866359);
- Asbestinventarisatierapport Abraham Kemplan 26, Rontrex, met kenmerk 2017-R720, van 20 december 2018, (ODH866359);
- Asbestinventarisatierapport H.P. de Biestraat 6 te Gorinchem, Rontrex, met kenmerk 2016-R768, van 4 oktober 206, (ODH866360);
- Asbestinventarisatierapport Schrijverslaantje 11 te Gorinchem, Rontrex, met kenmerk 2016-R920, van 5 december 2016, (ODH866362);
- Asbestinventarisatierapport H.P. de Biestraat 12 en 14 te Gorinchem, Rontrex, met kenmerk 2019-669 van 13 december 2019, (ODH866364);
- Asbestinventarisatierapport H.P. de Biestraat 7 te Gorinchem, Rontrex, met kenmerk 2019-372 van 2 augustus 2019, (ODH866368);
- Bouwtechnisch onderzoek complex 515, Rader Advies, met kenmerk 20RA2398, van 27 maart 2020, (ODH866366);
- Bouwtechnisch onderzoek complex 518, Rader Advies, met kenmerk 20RA2398, van 3 april 2020, (ODH866375);
- Bouwtechnisch onderzoek complex 504, Rader Advies, met kenmerk 20RA2398, van 27 maart 2020, (ODH866376);



- Woontechnisch onderzoek complex 504, Stichting Poort6, van april 2020, (ODH866369);
- Woontechnisch onderzoek complex 515, Stichting Poort6, van april 2020, (ODH866370 );
- Woontechnisch onderzoek complex 518, Stichting Poort6, van april 2020, (ODH866373);
- Woontechnisch onderzoek complex 504, Stichting Poort6, van april 2020, (ODH866376);
- Activiteitenplan huismus, gierzwaluw en vleermuizen. In het kader van de Wet natuurbescherming. Plangebied: Complex 504 + 514 + 518, Ecoresult B.V., met kenmerk: ER20221004v03, van 3 januari 2024, (ODH955041);
- Activiteitenplan huismus, gierzwaluw en vleermuizen. In het kader van de Wet natuurbescherming. Plangebied: Complex 504 + 514 + 518, Gorinchem, Ecoresult B.V., met kenmerk ER20221004v03, van 22 juli 2024 (ODH1122176);
- Notitie reactie verzoek aanvullingen ontheffing Wet natuurbescherming Plangebied: Complex 504 + 514 + 518, Gorinchem Ecoresult B.V., met kenmerk NER20221004RAVv01, van 22 juli 2024 (ODH1122177);
- Nader onderzoek huismus, gierzwaluw en vleermuizen. In het kader van de Wet natuurbescherming. Plangebied: Complex 504, 515 en 518, Ecoresult B.V., met kenmerk: ER20230929v01, van 22 juli 2024, (ODH1122178);
- Haarwijk Oost Gorinchem, Faam Architecten, voorlopig ontwerp definitief, van 28 februari 2024, (ODH1122196);
- Aanvulling t.b.v. sloop/nieuwbouw Haarwijk 2e fase te Gorinchem, Stadsecologie 0183, (ODH1122206);
- Inrichtingsplan openbare ruimte- Beplanting. Wissing, met kenmerk 139901-A000-00, van 17 juli 2024 (ODH1132005);
- Indicatieve maanden planning sloop Haarwijk Oost, Ecoresult B.V. (ODH1132002);
- Nieuwbouw Haarwijk-Oost fase 2 Nutstracé in coördinaten bestaande K en L, Flex Civiel, met kenmerk FT 2212-003, van 15 juni 2024 (ODH1132760);
- Prestatieafspraken 2021-2025 jaarschijf 2024, Gemeente Gorinchem/HP6/Stichting Poort6, van januari 2024 (ODH1149496);
- Woningmarktanalyse Gorinchem Stand van zaken en verwachte ontwikkelingen, RIGO Research en Advies, met kenmerk P40780, van 4 mei 2020 (ODH1149499);
- Initiatief fasedocument Vervangende nieuwbouw locatie Haarwijk Oost (complex 504, 515 en 518), Stichting Poort6, van 30 augustus 2021 (ODH1149501);
- MT-oplegger - Sloopbesluit Ter Besluitvorming, Stichting Poort6, van 31 augustus 2021 (ODH1149502);
- Kastlocaties 2023 en 2024 alles, Ecoresult B.V., van 22 augustus 2024 (ODH1150767);
- Kastlocaties 2024, Ecoresult B.V., van 22 augustus 2024 (ODH1150769);
- Van Zomerenaan nieuwbouw aanplant compensatie ivm huismus, Gemeente Gorinchem, met kenmerk 24-SB=0119, van 23 juli 2024 (ODH1149507);
- Aanvullingen ontheffingsaanvraag Wnb zaaknr 01076507 Haarwijk Oost, Ecoresult B.V., van 22 augustus 2024 (ODH1149510);
- Haarwijk oost verblijfplaatsen, Ecoresult B.V., van 22 augustus 2024 (ODH1149516);
- Huismusvriendelijk beheer Haarwijk oost, Gemeente Gorinchem, met kenmerk D-932095, van 26 juli 2024 (ODH1150267).

## Procedure

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. Op grond van het overgangsrecht in de Aanvullingswet natuur Omgevingswet is de Wet natuurbescherming nog van toepassing op deze procedure.

Titel 4.1 van de Algemene wet bestuursrecht en artikel 5.1 van de Wnb zijn toegepast op deze beschikking.

Doordat de aangeleverde gegevens onvolledig waren, is op 29 mei, 28 juni en 13 augustus 2024, verzocht om aanvullende gegevens. Op 23 juli, 2, 22 en 23 augustus 2024 zijn de gegevens ontvangen.



## **Verlenging**

Met toepassing van artikel 5.1, tweede lid, van de Wnb hebben wij op 18 december juni 2023 de termijn voor de afhandeling van de aanvraag met zeven weken verlengd.

## **Bevoegd gezag**

De handeling wordt verricht binnen de provincie Zuid-Holland. Gelet op de bepalingen in artikel 1.3 van de Wnb zijn wij bevoegd gezag voor de beoordeling van de aanvraag.

## **Toetsingskader en grondslag beschikking**

De aanvraag is getoetst aan de artikelen 3.1, 3.3, 3.5 en 3.8 van de Wnb en de Beleidsregel uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland.

De huismus en de gierzwaluw zijn van nature in Nederland in het wild levende vogels en beschermd op grond van artikel 1 van de Vogelrichtlijn.

Op grond van artikel 3.1, tweede en vierde lid, van de Wnb is het verboden:

- nesten, rustplaatsen en eieren van de huismus en de gierzwaluw opzettelijk te beschadigen, te vernielen of weg te nemen.
- de huismus en de gierzwaluw opzettelijk te storen;

De gewone dwergvleermuis, de ruige dwergvleermuis en de laatvlieger zijn van nature in Nederland in het wild levende dieren van soorten genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn. De ruige dwergvleermuis en de laatvlieger zijn tevens opgenomen in bijlage II bij het Verdrag van Bern.

Op grond van artikel 3.5, tweede en vierde lid, van de Wnb is het verboden:

- de gewone dwergvleermuis, de ruige dwergvleermuis en de laatvlieger opzettelijk te verstoren;
- voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis, de ruige dwergvleermuis en de laatvlieger te beschadigen of te vernielen.

Op grond van artikel 3.3, vierde lid, en artikel 3.8, vijfde lid, van de Wnb wordt een ontheffing slechts verleend indien:

- er geen andere bevredigende oplossing bestaat;
- de ontheffing nodig is omdat één van de belangen genoemd in artikel 3.3, vierde lid, aanhef en onder b, en artikel 3.8, vijfde lid, aanhef onder b, van de Wnb aan de orde is; en
- de maatregelen niet leiden tot verslechtering van de staat van instandhouding respectievelijk er geen afbreuk wordt gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

## **Beoordeling**

### **Aanvraag**

Stichting Poort6 is voornemens om 130 woningen in onderhavig plangebied, Haarwijk Oost, te slopen en het grootste deel van het tussenliggende groen te verwijderen aan de Marinus Spronklaan, de Van Gochstraat, de H.P. de Biestraat en langs het Schrijverslaantje (zie appendix I). Dit is nodig om de bouw van 154 woningen mogelijk te maken. Na ontheffingverlening wordt gestart met het ongeschikt maken van de bebouwing waarna deze vervolgens vanaf 15 oktober wordt gesloopt. Tevens worden er in de nazomer/herfst van 2024 foerageergebied en schuilplekken voor de huismus aangelegd in het omringende gemeentelijke groen. Daarna wordt het plangebied bouwrijp gemaakt, inclusief het uitvoeren van rioleringswerkzaamheden. In de bouwfase worden paalfunderingen aangebracht en bodemlussen voor warmtepompen. Daarna wordt rond begin augustus 2025 gestart met de bouw



van de nieuwe woningen. In de laatste fase wordt het gebied woonrijp gemaakt door het herinrichten van het openbare gebied, waaronder de straat, fiets- en voetgangersvoorzieningen, het openbaar groen en het planten van hagen. De afronding van de werkzaamheden is voorzien in mei 2027. In de aanvraag is rekening gehouden met een eventuele uitloop tot 31 december 2029. Omdat er tevens een monitoringsverplichting is opgelegd (zie ook onder het kopje 'Staat van instandhouding') hebben wij de ontheffingsperiode verlengd tot 31 december 2034.

Direct naast onderhavig plangebied ligt het plangebied Haarwijk West, waar Stichting Poort6 de werkzaamheden met betrekking tot de sloop van 90 woningen en het realiseren van nieuwbouw op de vrijgekomen grond nagenoeg heeft afgerond. Hiervoor is op 7 februari 2020 een ontheffing Wnb verleend met kenmerk 2019-00123850.

### **Overtreding verbodsbepaling(en)**

Om te bepalen of er sprake is van overtreding van de Wnb heeft in 2021 nader onderzoek plaatsgevonden naar de aanwezigheid van de huismus, de gierzwaluw, de gewone dwergvleermuis, de ruige dwergvleermuis en de laatvlieger binnen het plangebied.

#### *Huisumus*

Het onderzoek naar de huismus is uitgevoerd conform het Kennisdocument Huismus (BIJ12, 2021). Hiermee is de onderzoeksinspanning voldoende geweest.

In het plangebied zijn 51 huismusnesten aangetroffen. Buiten het plangebied, zijn vier nesten aangetroffen, waarvan één binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden aanwezig is.

Er zijn aanwezig:

- 26 nesten aan de oneven zijde van de Marinus Spronklaan, bij de huisnummers 1 (2x), 5 (2x), 7 (5x), 9 (2x), 11 (2x), 13 (2x), 21, 23 (2x), 25 (2x), 29, 33, 37, 41 (2x) en 43;
- drie nesten aan de evenzijde van de Marinus Spronklaan, bij de huisnummers 8, 10 en 30;
- dertien nesten in het Schijverslaantje, bij de huisnummers 5, 6, 8(2x), 10, 11, 12, 13 (2x), 14, 15 (2x) en 16;
- drie nesten aan de onevenzijde in de H.P. de Biestraat, bij de huisnummers, 11, 25 en tussen 5 en 7;
- drie nesten aan de evenzijde in de H.P. de Biestraat, bij de huisnummers 2, 22 en 28;
- twee nesten aan de evenzijde van de van Gochstraat, bij de huisnummers 28 en 30;
- vier nesten in de van Zomerenlaan, bij de huisnummers 22, 33, en 38 (2x) (buiten plangebied).

Deze nesten zijn vooral aanwezig onder de dakpannen die aansluiten op de dakgoten of zijn aanwezig onder de kantpannen van de kopse gevels. Eén van de nesten, aan de achterzijde bij de Van Zomerenlaan 22 bevindt zich buiten het plangebied maar binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden. Tevens is vastgesteld dat diverse dichtbegroeide tuinen tussen het Schrijverslaantje en de Van Gochstraat, tussen de Van Gochstraat en de H.P. de Biestraat, tussen de H.P. de Biestraat en de Marinus Spronklaan en de lage struiken langs het Schrijverslaantje belangrijke (essentiële) schuil- en foerageerplekken zijn voor de huismus. In totaal gaat het om 6.500 m<sup>2</sup> leefgebied voor de huismus.

Tijdens een eerder onderzoek, uitgevoerd in 2019, werden er ook huismusnesten aangetroffen in de woningen op Marinus Spronklaan 15 en het Schrijverslaantje 9, hier waren in 2023 territoria en/of kwetterplekken aanwezig. Binnen een metapopulatie zijn ook de satelietlocaties. Deze satelietlocaties zijn niet altijd bezet maar wel belangrijk voor de populatie(omvang).

Met de geplande werkzaamheden gaan in totaal 53 nestplaatsen en essentieel leefgebied van de huismus verloren, tevens wordt één nest tijdelijk verstoord. Hiermee wordt de verbodsbepalingen van artikel 3.1, tweede lid, van de Wnb overtreden. De werkzaamheden hebben invloed op de lokale staat van instandhouding. Hiermee wordt tevens de verbodsbepaling van artikel 3.1, vierde lid, van de Wnb overtreden.

#### *Gierzwaluw*



Het onderzoek naar gierzwaluwen is niet geheel conform het Kennisdocument Gierzwaluw (BIJ12, 2017) uitgevoerd. Het laatste bezoek is vijf dagen later uitgevoerd dan het protocol aangeeft. Het jaar 2023 had een koud voorjaar. Hierdoor is het nestelen en broeden waarschijnlijk iets later gestart. De tweede onderzoeksrunde is op 10 juli uitgevoerd. Dit is relatief laat in het broedseizoen. De kans is klein dat hierdoor late nesten zijn gemist. Een vergelijking met de in 2019 verzamelde gegevens laat zien dat toen ongeveer dezelfde broedplekken werden gebruikt. Hiermee wordt bevestigd dat de onderzoeksinspanning in dit specifieke plangebied voldoende is geweest.

In het plangebied zijn in 2021 zeventien gierzwaluwnesten aangetroffen. Buiten het plangebied, maar binnen de invloedssfeer is één gierzwaluwnest aangetroffen. Er zijn aanwezig:

- vier nesten aan de onevenzijde van de H.P. de Biestraat, bij de huisnummers 19 (2x), 21 en 35;
- vijf nesten aan de evenzijde van de H.P. de Biestraat, bij de huisnummers 16,26 (3x) en 28;
- twee nesten aan de oneven zijde van de Marinus Spronklaan bij de huisnummers 21, 23;
- vier nesten aan de evenzijde van de Marinus Spronklaan bij de nummers 16, 18, 32 (2x);
- twee nest aan de evenzijde van de van Gochstraat 10 en 12;
- één nest aan de van Zomerendaan 22 (buiten plangebied).

Deze nesten zijn aanwezig onder de dakpannen en de kantpannen van de kopse gevels. Het nest aan de Van Zomerendaan 22 ligt buiten het plangebied, maar wel binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden.

Tijdens een eerder onderzoek, uitgevoerd in 2019, werden er ook nog nesten aangetroffen in de woningen aan de Van Gochstraat 10 en Marinus Spronklaan 7. Deze “oudere” nestplekken zijn nog steeds geschikte nestplekken, die bij de jongen bekend zijn en daarmee potentiële nestplekken zijn. Binnen een metapopulatie zijn ook de satellietlocaties. Deze satellietlocaties zijn niet altijd bezet maar wel belangrijk voor de populatie(omvang).

Met de geplande werkzaamheden gaan in totaal negentien nestplaatsen van de gierzwaluw verloren en wordt één nest tijdelijk verstoord. Hiermee wordt de verbodsbepalingen van artikel 3.1, tweede lid, van de Wnb overtreden. De werkzaamheden hebben invloed op de lokale staat van instandhouding. Hiermee wordt tevens de verbodsbepaling van artikel 3.1, vierde lid, van de Wnb overtreden.

#### *Gewone dwergvleermuis*

Het onderzoek naar de gewone dwergvleermuis was niet volledig uitgevoerd conform het Vleermuisprotocol (2021) en het Kennisdocument Gewone dwergvleermuis (BIJ12, 2017). De waarnemers konden niet de gestelde 75% van alle gevels overzien. In 2024 zijn er twee aanvullende onderzoeksrondes uitgevoerd. Hierbij zijn deels de gevonden locaties bevestigd uit 2019 en 2023. Hierbij zijn geen nieuwe verblijfslocaties gevonden. Hiermee wordt bevestigd dat de onderzoeksinspanning in dit specifieke plangebied voldoende is geweest.

Binnen het plangebied zijn in 2021 acht zomerverblijfplaatsen en vijf paarverblijfplaatsen aangetroffen. Buiten het plangebied, maar binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden zijn nog eens twee zomerverblijfplaatsen en vier paarverblijfplaatsen aanwezig. Er zijn aanwezig:

- vier zomerverblijfplaatsen aanwezig in de H.P. de Biestraat, bij de huisnummers 4, 30 (2x) en 35;
- één paarverblijfplaats aanwezig in de H.P. de Biestraat bij de huisnummers 1-19;
- drie zomerverblijfplaatsen aanwezig in de Marinus Spronklaan bij de huisnummers 2, 2-6 of 7, 30;
- twee paarverblijfplaatsen aanwezig in de Marinus Spronklaan bij de huisnummers 9 en 10;
- één zomerverblijfplaats aanwezig in de Van Gochstraat, bij huisnummer 25;
- één paarverblijfplaats aanwezig in de Van Gochstraat, bij huisnummer 23;
- één paarverblijfplaats aanwezig in het Schrijverslaantje, bij huisnummer 9;
- twee zomerverblijfplaatsen in de Van Zomerendaan bij de huisnummers 22 en 36 (buiten het plangebied);
- twee paarverblijfplaatsen in de Van Zomerendaan bij de huisnummers 1b en 24-26 (buiten het plangebied);
- twee paarverblijfplaatsen in de Burgemeester van Gaarlandstraat 35 en 63 (buiten het plangebied).



Tijdens een eerder onderzoek, uitgevoerd in 2019, werden op enkele gelijke en andere adressen ook verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis aangetroffen. Er werden twee zomerverblijfplaatsen aangetroffen bij de Marinus Spronklaan 21 en het Schrijverslaantje 1 en drie paarverblijfplaatsen werden aangetroffen in de woningen aan de Marinus Spronklaan 41-45, de H.P. de Biestraat 28-34 en de Van Gochstraat 12-24. De zomerverblijfplaatsen zijn waarschijnlijk nog steeds een onderdeel van het netwerk aan verblijfplaatsen. De in 2019 'extra' aangetroffen paarverblijfplaatsen liggen in de in 2021 vastgestelde territoria, en zijn daarmee waarschijnlijk nog onderdeel van de paarverblijfplaatsen van de in het gebied aanwezige mannetjes. Er zijn in totaal tien zomerverblijfplaatsen en acht paarverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis binnen het plangebied en er is één zomerverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden.

Van zomer- en paarverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis mag er redelijkerwijs vanuit worden gegaan dat deze ook in gebruik zijn gedurende milde winters door één of enkele individuen als winterverblijfplaats. Met de geplande werkzaamheden gaan in totaal tien zomerverblijfplaatsen en acht paarverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis verloren, wordt er één tijdelijk verstoord, en worden individuen opzettelijk verstoord. Hiermee worden de verbodsbepalingen zoals bedoeld in artikel 3.5, tweede en vierde lid, van de Wnb overtreden.

#### *Ruige dwergvleermuis*

Het onderzoek naar de ruige dwergvleermuis was niet volledig uitgevoerd conform het Vleermuisprotocol (2021) en het Kennisdocument Ruige dwergvleermuis (BIJ12, 2017); de waarnemers konden niet de gestelde 75% van alle gevels overzien. In 2024 zijn er twee aanvullende onderzoeksrondes uitgevoerd. Hierbij is één gevonden locatie bevestigd uit 2023, maar er zijn geen nieuwe verblijfslocaties gevonden. Hiermee wordt bevestigd dat de onderzoeksinspanning in dit specifieke plangebied voldoende is geweest.

Er zijn twee paarverblijfplaatsen aangetroffen in de Van Gochstraat bij huisnummer 18 of 20 en bij huisnummer 10 of 12. Tijdens een eerder onderzoek, uitgevoerd in 2019, werd de soort wel waargenomen, maar werden er geen verblijfplaatsen gevonden.

Van paarverblijfplaatsen van de ruige dwergvleermuis mag er redelijkerwijs vanuit worden gegaan dat deze ook in gebruik zijn gedurende milde winters door één of enkele individuen als winterverblijfplaats. Met de geplande werkzaamheden gaan twee paarverblijfplaatsen van de ruige dwergvleermuis verloren en worden individuen opzettelijk verstoord. Hiermee worden de verbodsbepalingen zoals bedoeld in artikel 3.5, tweede en vierde lid, van de Wnb overtreden.

#### *De laatvlieger*

Het onderzoek naar de laatvliegers was niet volledig uitgevoerd conform het Vleermuisprotocol (2021). De waarnemers konden niet de gestelde 75% van alle gevels overzien. In 2024 zijn er twee aanvullende onderzoeksrondes uitgevoerd. Hierbij zijn deels de gevonden locaties bevestigd, maar er zijn geen nieuwe verblijfslocaties gevonden. Hiermee wordt bevestigd dat de onderzoeksinspanning in dit specifieke plangebied voldoende is geweest.

Er zijn twee zomerverblijfplaatsen aangetroffen in het plangebied. Eén verblijfplaats is aanwezig in de Van Gochstraat 26 en één verblijfplaats is aanwezig in de H.P. de Biestraat 28. Hier is per adres één individu van de laatvlieger aanwezig. Van zomerverblijfplaatsen van de laatvlieger mag er redelijkerwijs vanuit worden gegaan dat deze ook in gebruik zijn gedurende milde winters door één of enkele individuen als winterverblijfplaats. Met de geplande werkzaamheden gaan twee zomerverblijfplaatsen van de laatvlieger verloren en worden individuen opzettelijk verstoord. Hiermee worden de verbodsbepalingen zoals bedoeld in artikel 3.5, tweede en vierde lid, van de Wnb overtreden.



### **Voorgestelde maatregelen**

Om negatieve effecten van de werkzaamheden op de huismus, de gierzwaluw, de gewone dwergvleermuis, de ruige dwergvleermuis en de laatvlieger tot een minimum te beperken, worden maatregelen voorgesteld zoals beschreven in het meest recente rapport 'Activiteitenplan huismus, gierzwaluw en vleermuizen. In het kader van de Wet natuurbescherming' van 22 juli 2024 en de aanvullende informatie die is verkregen op 23 juli 2024 en op 2, 22 en 23 augustus 2024. Deze maatregelen zien onder andere toe op het ongeschikt maken van de bebouwing buiten de meest kwetsbare periode van de soorten en het treffen van mitigerende en compenserende maatregelen. De werkzaamheden worden uitgevoerd onder begeleiding van een ecologisch deskundige met kennis van de huismus, de gierzwaluw, de gewone dwergvleermuis, de ruige dwergvleermuis en de laatvlieger.

### **Geen andere bevredigende oplossing**

Het project is locatiespecifiek omdat het de sloop van 130 eengezinswoningen en de nieuwbouw van 154 huurwoningen en koopwoningen betreft. Door de sloop en nieuwbouw kunnen 24 extra woningen worden gebouwd welke met alleen renovatie van de woningen niet te realiseren zijn.

Hoewel het kostentechnisch mogelijk is om de staat van de huidige bebouwing, inclusief de technische installaties en de aanwezigheid van asbest op verschillende plekken, via renovatie te verbeteren, voldoet deze niet aan de huidige woonwensen qua woonoppervlakte. Door renovatie kan de bebouwing wel voldoen aan de eisen voor isolatie en een gezond binnenklimaat. Ook kan door renovatie slechts een lager energielabel behaald worden.

Ook zijn de tuinen (te) groot en deze worden door de huurders vaak niet goed onderhouden. Het behouden van enkele woningen is weliswaar mogelijk, maar hierdoor kunnen andere maatregelen zoals vernieuwen van rioolsysteem (het afschakelen van regenwater) en andere klimaatadaptaties (het vergroenen en anders inrichten van het parkeren) niet goed uitgevoerd worden en alleen met veel hogere kosten. Ook is er dan sprake van een slechtere aan- en afvoerstromen van materialen. Dit leidt tot een langere bouwduur, waarbij het langer duurt voordat de permanente voorzieningen voor de soorten gerealiseerd worden. Wat leidt tot veel langere gewenningstijden en een hoger risico op het niet meer terugkeren van de soorten naar deze wijk.

Daarnaast zouden bij alleen de renovatie, of bij het laten staan van enkele voor de soorten belangrijke woningen ook nagenoeg alle aangetroffen verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis, de ruige dwergvleermuis en de laatvlieger alsook de nestmogelijkheden van de huismus en de gierzwaluw grotendeels direct of indirect verloren gaan. Door het isoleren van het dak stijgt de temperatuur onder zo beschreven dakpannen tot boven de veertig graden Celsius<sup>2,3</sup>. Hierdoor gaat het broedsel verloren en dit kan ook leiden tot de dood van volwassen dieren.

Wat betreft de werkzaamheden worden alle mogelijke mitigerende uitvoeringsmaatregelen getroffen om effecten op de soorten te verminderen, hetgeen wordt opgenomen en geborgd in een ecologisch werkprotocol. Zo wordt er rekening gehouden met de kwetsbare perioden van de huismus, de gierzwaluw, de gewone dwergvleermuis, de ruige dwergvleermuis en de laatvlieger en worden deze soorten voldoende tijd geboden de nieuwe voorzieningen vanuit oude naburige verblijfsplekken en tijdelijke voorzieningen te (her)ontdekken en te gaan gebruiken en worden er maatregelen genomen om andere negatieve effecten tijdens werkzaamheden te voorkomen.

Gelet op de noodzaak en wijze van uitvoering zijn wij van mening dat er geen andere bevredigende oplossing voorhanden is. Door de gekozen werkwijze en periode van uitvoering, wordt schade aan de huismus, de gierzwaluw, de gewone dwergvleermuis, de ruige dwergvleermuis en de laatvlieger zoveel mogelijk voorkomen.

---

<sup>2</sup>Smeets, W., 2006. Dakpannen té warm voor Gierzwaluwen. Gierzwaluwen bulletin nr. 2. Gierzwaluw bescherming Nederland.

<sup>3</sup> Zwam Krijn, M., van der, Epe, M.J., Louwe Kooijmans, J., 2021. Pilotstudie 2021. Effecten van energetische verbetering van woningen op beschermde gebouwbezonende soorten. Altenburg & Wybenga rapport 21-082.



### **Belangenonderbouwing**

De ontheffing is aangevraagd op grond van het belang van ‘de volksgezondheid of de openbare veiligheid’ zoals genoemd in artikel 3.3, vierde lid, onder b sub 1 van de Wnb (*relevant voor de huismus en de gierzwaluw*) en het belang van ‘de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten’ (*relevant voor de gewone dwergvleermuis, de ruige dwergvleermuis en de laatvlieger*), zoals genoemd in artikel 3.8, lid 5 onder b sub 3 van de Wnb.

De woningen zijn gebouwd in 1954. De huidige woningen hebben energielabel E, F en G. De situatie van de woningen voldoet niet aan de huidige kwaliteitseisen voor binnenklimaat volgens vigerende landelijke normen zoals het Bouwbesluit 2012. Zie bijvoorbeeld artikel 3.21 met betrekking tot wering van vocht van buiten en artikel 5.3 met betrekking tot thermische isolatie. Door de grote temperatuurverschillen, beperkte isolatie en te veel vocht in de woningen ontstaat condensatie en schimmelvorming, wat het binnenklimaat voor bewoners verslechtert. Dit kan gezondheidsklachten tot gevolg hebben. De woningen zijn gebouwd conform de toen geldende bouwnormen en zijn in 1989 gerenoveerd. De thermische kwaliteit van woningen is matig tot slecht. De woningen zijn nog niet aan het einde van hun technische levensduur, maar de kozijnen van alle woningen en de dakpannen en de vloerbalken van enkele woningen zijn dringend aan vervanging toe.

In de woningen zijn verouderde installaties aanwezig met betrekking tot gas en water. Ook is op verschillende plekken asbest aanwezig zoals op de daken van bergingen, in lijmresten van de keukenvloeren, in enkele gevelpanelen en in de ketelonderdelen. Dit asbest zit hoofdzakelijk op gemakkelijk bereikbare plaatsen. Er is vastgesteld dat deze mankementen geen direct gevaar voor de bewoners opleveren. De keuringsrapporten geven aan dat de woningen geschikt zijn voor bewoning en de woningen zijn tot en met de aanvraag bewoond geweest. Het is de taak van de woningbouwvereniging passende preventieve maatregelen te nemen om het ontstaan van gezondheidsklachten voor te zijn. Door de voorgenomen sloop en nieuwbouw komen er woningen met een gezonder binnenklimaat en wordt het optreden van gezondheidsproblemen door schimmels vermeden.

Slecht geïsoleerde woningen zorgen voor een groot aandeel in de CO<sub>2</sub>-uitstoot, doordat meer gestookt moet worden om een warm binnenklimaat te behouden. De nieuwe woningen zullen energielabel A+++ krijgen. Hiermee draagt de voorgenomen nieuwbouw bij aan de doelstellingen uit de Energie- en Klimaatakkoorden. In het Nationale Klimaatakkoord is afgesproken dat de gebouwde omgeving in Nederland in 2050 energieneutraal is. Dat betekent dat er 4,5 miljoen huur- en koopwoningen, laagbouw en hoogbouw, rijwoningen en vrijstaande huizen, energiearm of energieneutraal gemaakt moeten worden. Alleen door vergaande verduurzaming van de bestaande woningvoorraad kan dit doel worden bereikt. Daarnaast heeft Nederland ingestemd met het Klimaatakkoord van Parijs dat als centraal doel heeft het reduceren van CO<sub>2</sub>-uitstoot. Het terugdringen van de CO<sub>2</sub>-uitstoot is essentieel voor het beperken van klimaatverandering en dient daarmee een groot maatschappelijk belang, onder meer op het vlak van veiligheid, natuurbescherming, welzijn en welvaart. Het verminderen van fossiele emissies leidt bovendien tot een verbeterde luchtkwaliteit en heeft daarmee een positief effect op de volksgezondheid.

Tot het jaar 2030 komen er volgens de demografische trendprognose van de Provincie Zuid - Holland nog ruim 900 huishoudens bij in Gorinchem. Om dit aantal te kunnen huisvesten zou de woningvoorraad eveneens met ruim 900 moeten toenemen. Het huidige project draagt bij om de woningvoorraad in de gemeente Gorinchem te vergroten.

Gelet op het voorgaande zijn wij van oordeel dat de genoemde belangen ‘de volksgezondheid of de openbare veiligheid’ en ‘de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten’ voldoende zijn onderbouwd om de negatieve effecten op de huismus, de gierzwaluw, de gewone dwergvleermuis, de ruige dwergvleermuis en de laatvlieger, welke als gevolg van de uitvoering van het project zullen optreden, te rechtvaardigen.





## Staat van instandhouding

### *Huismus*

Als gevolg van de sloopwerkzaamheden gaan 51 nestplekken van de huismus verloren en wordt één nestplek verstoord. Ook andere delen van het functioneel leefgebied; de schuilmogelijkheden van 400 meter lengte en het foerageergebied ter grootte van 6.400 m<sup>2</sup> gaat verloren.

In februari 2024 zijn tijdelijke voorzieningen getroffen door het ophangen van 102 tijdelijke nestkasten van het type Anton van Bats & Birds. Deze voorzieningen zijn aangebracht aan de kopse kanten van de woningen in de Abraham Kemplaan, Burgemeester Gaarlandtstraat en Kleine Haarsekade en aan het appartementencomplex aan de Lange Slagenstraat. Er zijn geen tijdelijke voorzieningen voor één nestplek die binnen de invloedsfeer ligt en voor de twee locaties waar in 2019 nog nestplekken aanwezig waren, maar waar in 2022 alleen territoria en kwetterplekken zijn vastgesteld. Hierdoor zijn er tijdelijk zes extra voorzieningen dan bij een compensatie van 1:2. In deze specifieke situatie is het bijhangen van deze zes voorzieningen niet nodig omdat er nog voldoende alternatieven voorhanden zijn in de vorm van de tijdelijke en permanente voorzieningen in de naastgelegen wijk Haarwijk-west.

Als tijdelijke maatregel wordt het omringende openbaar groen (3.900 m<sup>2</sup>) geschikt gemaakt als schuil- en voedselplek. Hiervoor zijn afspraken gemaakt met de gemeente Gorinchem. Hierdoor zijn er voldoende schuilplekken en geschikt foerageergebied voor de huismus binnen de omgeving waar de tijdelijke nestvoorzieningen zijn opgehangen. Om de ontwikkeling van geschikt foerageergebied te versnellen, worden bestaande struiken uit het plangebied gebruikt.

Als permanente voorzieningen worden geplaatst:

- bij 142 woningen (26 woonblokken) worden de noordelijk georiënteerde daken weer geschikt gemaakt;
- in tweeëntwintig gevels worden per gevel drie inbouwvoorzieningen aangebracht van het type IB GZ 03 van Vivara Pro;
- in drie doorgangen tussen de woningblokken worden in de gevels twaalf inbouw mussenkasten van het type IB GZ 03 van Vivara Pro aangebracht.

In het plangebied broeden de huismussen nu op de hoeken van de daken en af en toe onder een kapotte dakpan. In de nieuwe situatie worden alleen de noordelijke daken geschikt gemaakt. De ruimte onder de dakpannen van daken met andere oriëntaties worden mede door de onderliggende isolatie te heet. Ook de ruimten onder de dakpannen van noordelijke georiënteerde daken kunnen te heet worden<sup>3</sup>.

Huismussen zijn koloniebroeders maar daarbinnen ook territoriaal. Ingeschat wordt dat hier per woning onder de noordelijke daken één tot drie nesten in het dak mogelijk zijn. Dit zijn dan 142-426 nestgelegenheden. In totaal worden tenminste 106 nestvoorzieningen in de gevels ingebouwd. De kasten van het type IB GZ 03, zijn ontworpen voor de gierzwaluw, maar blijken in Gorinchem zeer succesvol te zijn als permanente voorziening voor huismussen. Het is onzeker of de voorzieningen onder de daken met een noordelijke oriëntatie geschikt zijn als permanente voorziening.

Buiten de broedperiode van de huismus, worden de huidige nestplaatsen ongeschikt gemaakt om te voorkomen dat er huismussen aanwezig zijn. Dit wordt uitgevoerd door het verwijderen van kantpannen of het plaatsen van weringsborstels in de goten en/of rugvulling of rondschuim tussen de kantpannen. Het is mogelijk dat er in september nog late broedsels aanwezig zijn, dit dient voorafgaand aan het ongeschikt maken door een ecooloog gecontroleerd te worden. De resultaten van deze controle dient opgenomen te worden in het logboek. Indien de wering wordt uitgevoerd in de winterperiode, dient de temperatuur daarvoor hoog genoeg te zijn. Dit is opgenomen in de voorschriften. Met de voorschriften worden de genoemde maatregelen getroffen conform de richtlijnen uit het Kennisdocument Huismus (BIJ12, 2023).



Er gaat ongeveer 6.000 m<sup>2</sup> gebied geschikt als essentiële schuil- en foerageergebied verloren. Ter compensatie van het essentiële schuil- en foerageergebied worden hoge hagen geplaatst, worden gevels voorzien van klimplanten en wordt het nieuwe openbaar groen (4.875 m<sup>2</sup>) voor de huismus ingericht en beheerd. De tijdelijke maatregel bestaat uit het geschikt maken van het omringende openbaar groen (3.900 m<sup>2</sup>) als schuil- en voedselplek. Deze tijdelijke maatregel wordt ook een permanente maatregel. Voor het geschikt maken van het openbaar groen bij de tijdelijke nestvoorzieningen worden de struiken uit het plangebied hergebruikt. Hierdoor is er direct beschutting en foerageergebied aanwezig. Bij de groeninrichting van de nieuwbouw wordt ook zoveel mogelijk gebruik gemaakt van grotere plantmateriaal.

Aangezien een aanzienlijk deel van de huismussenpopulatie in Gorinchem betroffen is en het onzeker is of de voorzieningen onder de daken met een noordelijke oriëntatie geschikt zijn als permanente voorziening, is monitoring van de tijdelijke en permanente voorzieningen, inclusief het schuil- en foerageergebied, noodzakelijk om er zeker van te zijn dat de staat van instandhouding gunstig blijft. Indien uit de monitoring blijkt dat de maatregelen hier niet effectief blijken te zijn, kunnen aanvullende maatregelen worden opgelegd. Dit hebben wij opgenomen in de voorschriften. Hiermee worden er gedurende en na de werkzaamheden voldoende uitwijkmogelijkheden aan de huismus aangeboden ter compensatie voor hetgeen dat verloren gaat.

De huismus komt verspreid voor in de directe omgeving van het plangebied en op grotere schaal binnen Gorinchem. Door de voorgenomen maatregelen en de opgelegde monitoringsverplichting is het aannemelijk dat de huismus in de directe omgeving aanwezig blijft.

#### *Gierzwaluw*

Als gevolg van de sloopwerkzaamheden gaan negentien nestplekken van de gierzwaluw verloren. Tevens ligt er één nestlocatie aan achterzijde van een woning aan de Van Zomerenlaan 22. Dit is weliswaar buiten het plangebied, maar wel binnen de invloedssfeer. Hiervoor zijn ook tijdelijke voorzieningen nodig.

In februari 2024 zijn tijdelijke voorzieningen getroffen door het ophangen van tien tijdelijke (vijfvoudige) nestkasten van het type Jort van Bats & Birds en 28 tijdelijke (enkele) nestkasten van het type NK GZ 10 van Vivara Pro. Gierzwaluwen broeden in Gorinchem in een 'los' kolonieverband. Aangezien broedparen territoriaal zijn, de afstand tussen de invliegopeningen van de kast Jort klein is, en kasten met meer dan drie kamers tot verwarring leiden, is deze voorziening geschikt voor maximaal drie broedparen. Daarmee zijn effectief 58 tijdelijke voorzieningen geplaatst, terwijl er zestig nodig zijn. Het nog bijplaatsen van twee voorzieningen is opgenomen in de voorschriften.

De tijdelijke voorzieningen zijn aangebracht aan de kopse kanten van de woningen aan de Van Zomerenlaan, in de Abraham Kemplaan en het appartementencomplex aan de Lange Slagenstraat. In het meest recente Kennisdocument Gierzwaluw (BIJ12) uit 2023 is geconcludeerd dat de tijd waarvoor de tijdelijke voorzieningen meestal worden ingezet, één tot drie jaar, te kort is om efficiënt te zijn. Deze voorzieningen dienen om die reden als permanente voorziening te worden ingezet. Omdat het plangebied één van drie wijken in Gorinchem is met grotere aantallen nestlocaties van de gierzwaluw is het noodzakelijk er zeker van te zijn of en wanneer deze voorzieningen in gebruik genomen zijn en daarmee de staat van instandhouding weer gunstig is. Nadat uit monitoring blijkt dat de permanente voorzieningen in gebruik genomen zijn, kunnen de tijdelijke voorzieningen verwijderd worden. Dit is opgenomen in de voorschriften.

Als permanente voorzieningen worden geplaatst:

- in negen kopgevels, drie nestvoorzieningen per gevel;
- in drie kopgevels vier nestvoorzieningen per gevel;
- in zeven gevel verspringingen één nestvoorziening;
- bij drie gangen, vier nestvoorzieningen per uitstekend geveldeel.



In het activiteitenplan is opgenomen de nok van het dak ook toegankelijk te laten zijn voor de gierzwaluw, door de pannen deels te laten oversteken. Doordat zowel het dak als ook de spouw geïsoleerd wordt, worden deze plekken te heet, waardoor de eieren niet meer uitkomen of de jonge dieren of volwassen dieren sterven. Het realiseren van deze voorzieningen is daarom niet toegestaan. De overige voorzieningen zijn van het type NK GZ 03 of 05 van Vivara Pro of vergelijkbaar en worden ofwel ingebouwd in de nok ofwel onder de dakgoot. In totaal worden er zestig voorzieningen gerealiseerd. De wijk Haarwijk Oost is in Gorinchem één van de weinige (bekende) wijken met een hoger dichtheid aan broedparen van de gierzwaluw. Het terugkeren naar deze wijk om te broeden is noodzakelijk voor een lokale gunstige staat van instandhouding. Om het ontdekken van deze nieuwe voorzieningen te versnellen is het afspelen van lokgeluiden noodzakelijk. Dit afspelen dient in twee perioden te gebeuren: kort na aankomst uit Afrika en kort nadat de jonge dieren zijn uitgevlogen. Dit, inclusief aanvullende voorwaarden, hebben wij opgenomen in de voorschriften.

De sloop van de woningen, en daarmee de vernietiging van de nestplaatsen, vindt plaats buiten het broedseizoen, de periode dat de gierzwaluwen in Nederland afwezig zijn. Indien de sloop niet tijdig kan plaatsvinden, worden buiten de broedperiode van de gierzwaluw de nestplaatsen ongeschikt gemaakt om te voorkomen dat er gierzwaluwen aanwezig zijn in de bebouwing ten tijde van de uitvoering van de werkzaamheden. Dit wordt uitgevoerd door het verwijderen van kantpannen of het plaatsen van weringsborstels in de goten en/of rugvulling of rondschuim tussen de kantpannen. Het is mogelijk dat bij de start van de werkzaamheden in september toch late broedsels aanwezig zijn. Om te voorkomen dat gierzwaluwen alsnog worden verwond of gedood, dient vooraf gecontroleerd te worden of late broedsels aanwezig zijn en dienen plaatselijk de werkzaamheden uitgesteld te worden. Dit hebben wij opgenomen in de voorschriften. Hiermee worden de maatregelen uitgevoerd conform van wat het Kennisdocument Gierzwaluw (BIJ12, 2023) voorschrijft.

In de wijk Haarwijk is een groot aantal nesten (30-50 nesten) van de gierzwaluw aanwezig. De enige andere wijk met een vergelijkbaar aantal nesten is Laag Dalem. Voor de vernietiging van negen nestgelegenheden in de wijk Haarwijk West is in 2022 een ontheffing afgegeven. Hier zijn, tussen mei en juli 2024, 36 permanente voorzieningen ingebouwd in de hier nu aanwezige nieuwbouw. Deze voorzieningen zijn deels niet conform het Kennisdocument Gierzwaluw (BIJ12, 2023) gerealiseerd. Dit wordt medio 2024/2025 hersteld. De tijdelijke voorzieningen voor de gierzwaluw voor het project Haarwijk West zijn reeds verwijderd. Door de tijdelijke voorzieningen voor gierzwaluw in de directe omgeving van Haarwijk Oost en functionele permanente voorzieningen te hebben op overeenkomende locaties en de gierzwaluw te lokken met geluiden naar de permanente voorzieningen en monitoring uit te voeren, kan een gunstige staat van instandhouding geborgd worden. Indien uit de monitoring blijkt dat de maatregelen niet effectief blijken te zijn, kunnen aanvullende maatregelen worden opgelegd. Dit hebben wij opgenomen in de voorschriften. Door de voorgenomen maatregelen en opgelegde voorschriften is het aannemelijk dat de gierzwaluw in de directe omgeving aanwezig blijft. Hiermee worden er gedurende en na de werkzaamheden voldoende uitwijkmogelijkheden aan de gierzwaluw aangeboden ter compensatie voor hetgeen dat verloren gaat.

#### *Gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis*

Als gevolg van de sloop- en nieuwbouwwerkzaamheden gaan tien zomer- en acht paarverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis en twee paarverblijfplaatsen van de ruige dwergvleermuis verloren. Eén zomerverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis, aan de zijkant van de woning aan de Van Zomerenlaan 20, ligt buiten het plangebied, maar binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden. De overige buiten het plangebied aangetroffen paar- en zomerverblijfplaatsen liggen buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden.

In februari 2024 zijn tijdelijke voorzieningen getroffen door het ophangen van 68 tijdelijke voorzieningen van het type ANS-1 Batbox, Vleermuis kast Mark of vergelijkbaar. Deze voorzieningen zijn aangebracht aan de kopse kanten van de Jagerslaan, Havikskorf, Lange Slagenstraat, Burgemeester Gaarlandtstraat en Kleine Haarsekade. De meest actuele Kennisdocumenten Gewone dwergvleermuis en Ruige dwergvleermuis (BIJ12) stellen dat voor iedere



vernietigde verblijfplaats tenminste vier tijdelijke voorzieningen nodig zijn. In totaal zijn 84 tijdelijke voorzieningen nodig. Er dienen om die reden nog eens 16 tijdelijke voorzieningen geplaatst te worden van dezelfde typen voorafgaand aan de sloopwerkzaamheden. Voor de nog ontbrekende voorzieningen die later worden opgehangen, geldt dat de individuen deze versneld zullen gaan ontdekken als zij eenmaal gewend zijn aan de eerder opgehangen tijdelijke voorzieningen. Alle voorzieningen worden volgens de Kennisdocumenten Gewone dwergvleermuis en Ruige dwergvleermuis (BIJ12) geplaatst.

Als permanente voorzieningen worden:

- 110 voorzieningen gerealiseerd bestaande uit twee gekoppelde inbouwkasten VMPM1 en VMPM1u; waarvan:
  - o in zestien kopgevels vleermuisvoorzieningen per gevel gerealiseerd in de vorm van geschakelde vleermuiskasten;
  - o in zes gevels (in de gevelsprongen) vleermuisvoorzieningen gerealiseerd in de vorm van geschakelde vleermuiskasten;
  - o in twaalf langsgevels vleermuisvoorzieningen gerealiseerd in de vorm van geschakelde vleermuiskasten.

Tevens worden in 28 gevels maatwerkvoorzieningen voor de laatvlieger ingebouwd (zie onder het kopje 'laatvlieger'), welke ook geschikt zijn voor de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis. Voor de laatvlieger zijn acht permanente voorzieningen nodig. De overmaat, namelijk twintig voorzieningen, komen beschikbaar voor de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis. Het binnenspouwblad van deze maatwerkvoorzieningen dienen voor alle soorten vleermuizen hangmogelijkheden te hebben aan beide zijden van de spouw. Alleen zo kunnen individuen van de soorten gebruik maken van de warmtegradiënten in de spouw. De harde isolatiematerialen zoals ES, EPX en PIR zijn te glad. Dampwerende foliën zijn niet alleen te glad, maar vleermuizen kunnen hierin ook verstrikt raken door het uitpluizen van het materiaal. Ander materialen zoals steenwol en glaswol kunnen het gewicht van vleermuizen niet dragen. Door deze materialen te voorzien/af te dekken met gripgaas (welke om de 40 cm wordt vastgezet of heraklithplaten kunnen beide spouwbladen dienen als hangplek. Dit hebben wij opgenomen in de voorschriften.

In het activiteitenplan is opgenomen de kantpannen/nokvorsten op elke kopgevel 2 cm uit te laten steken zodat er een opening ontstaat waardoor de vleermuizen de ruimte tussen de dakpannen en het dakvlak binnen kunnen komen. Deze achterliggende ruimte wordt door de afwezigheid van ventilatie en door de aanwezigheid van isolatie op zonnige dagen te heet, maar de dieren hebben hier een uitwijk naar een koelere spouw.

De meest actuele Kennisdocumenten Gewone dwergvleermuis en Ruige dwergvleermuis (BIJ12) stellen dat voor iedere te vernietigen verblijfplaats tenminste vier permanente voorzieningen gerealiseerd moeten worden. In de nieuwbouwwoningen dienen permanente voorzieningen gerealiseerd te worden, welke geschikt zijn als zomer- en paarverblijfplaatsen voor de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis. Hiermee worden er gedurende en na de werkzaamheden voldoende uitwijkmogelijkheden aan de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis aangeboden ter compensatie voor hetgeen dat verloren gaat.

De gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis komen beiden verspreid voor in de directe omgeving van het plangebied en op grotere schaal binnen Gorinchem. De gewone dwergvleermuis is een algemene in geheel Nederland voorkomende vleermuissoort. De landelijke trend in verspreiding en in relatieve aantallen toont een matige toename (<5%) (Zoogdiervereniging/CBS 2023<sup>4</sup>). De algehele landelijke staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuis is op populatieontwikkeling, verspreiding, kwaliteit van het leefgebied en mogelijke

---

<sup>4</sup> Telganger 2023-2, Zoogdiervereniging & CBS, van oktober 2023.  
ODH1064836



veranderingen in toekomst als “onbekend” beoordeeld (Zoogdiervereniging/Ravon 2019)<sup>5</sup>. De ruige dwergvleermuis is een in West Nederland algemeen voorkomende vleermuissoort. De soort is schaars voorkomend in oost en zuid Nederland. De landelijke trend van de ruige dwergvleermuis, in verspreiding en in relatieve aantallen, is stabiel (Zoogdiervereniging/CBS 2023)<sup>2</sup>. De algehele landelijke staat van instandhouding van de ruige dwergvleermuis is op populatieontwikkeling, verspreiding, kwaliteit van het leefgebied en mogelijke veranderingen in toekomst als “ongunstig ontoereikend” beoordeeld (Zoogdiervereniging/Ravon 2019)<sup>5</sup>.

Door de voorgenomen maatregelen en hetgeen opgenomen in de voorschriften is het aannemelijk dat de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis in de directe omgeving aanwezig blijven.

#### *Laatvlieger*

Als gevolg van de sloopwerkzaamheden gaan twee zomerverblijfplaatsen van de laatvlieger verloren. Hier is per verblijfplaats één individu aanwezig.

Als tijdelijke voorzieningen zijn:

- op acht gevels in de nok gevelbekleding aangebracht van het type VMN1 van Unitura). Deze voorzieningen zijn voldoende ruim en hebben voor laatvliegers geschikte invliegopeningen.

Deze voorzieningen zijn binnen 200 meter van de oorspronkelijke verblijfplaatsen zijn in februari 2024 aangebracht. Deze tijdelijke voorzieningen dienen tenminste te blijven hangen en onderhouden te worden totdat de permanente voorzieningen in gebruik zijn genomen. Dit is opgenomen in de voorschriften.

Als permanente voorzieningen worden:

- van 28 kopgevels de gehele spouw (tot 13 cm onder grondniveau) en 2,5 meter breedte de ruimte onder de dakpannen toegankelijk gemaakt voor de laatvlieger. De spouw krijgt twee invliegopeningen en ook zullen de kantpannen vier centimeter oversteken. Deze laatvliegervoorziening wordt per kopgevel tenminste 78 m<sup>2</sup> groot .

De kopgevels waarin deze voorzieningen worden aangebracht hebben voornamelijk een noord-noordwestelijk (13x) en oost-zuidoostelijke oriëntering (13x). Tevens wordt er een enkele voorziening aangebracht in een zuid-zuidwestelijke en een noord-noordoostelijke gevel aangebracht. Deze oriënteringen komen overeen met de oorspronkelijke oriënteringen. De noord-noordwestgevel blijft koel, maar individuen kunnen doorkruipen tot onder de pannen van dakvlak met zowel een westelijk zuidwestelijke oriëntering als een dakvlak met een oost noord oostelijke oriëntering. Dakvlakken die respectievelijk in de avond en in de vroege ochtend warm zijn.

Deze maatwerkvoorzieningen zijn ook voor gewone dwergvleermuizen en gewone dwergvleermuizen toegankelijk.

In Haarwijk zijn drie zomerverblijfplaatsen van de laatvlieger aangetroffen, waarvan één in Haarwijk West (buiten het plangebied) en twee in Haarwijk Oost (het plangebied). De maatwerkvoorzieningen in de nieuwbouw in Haarwijk West zijn verkeerd vormgegeven en daardoor minder effectief. Dit zal in september 2024 worden hersteld. De tijdelijke voorzieningen voor de laatvlieger voor het project Haarwijk West zijn niet meer aanwezig. Tijdens de bouw zijn er acht tijdelijke voorzieningen aanwezig in de vorm van gevelbetimmering. Na de nieuwbouw zijn er 28 permanente maatwerkvoorzieningen in de spouw en dakrand evenals de acht tijdelijke voorzieningen . Om er zeker van te zijn dat deze maatwerkvoorzieningen ook juist gerealiseerd worden, dient de begeleidend ecooloog tijdens de realisatie aanwezig te zijn en bij de oplevering een extra controle uit te voeren op functionaliteit. Gebreken dienen direct opgelost te worden. Dit is opgenomen in de voorschriften.

---

<sup>5</sup> Staat van instandhouding Gelderland. Factsheets voor 24 soorten in Gelderland, Zoogdiervereniging & Ravon, met kenmerk 2019.09, van 30 november 2019.



Er zijn diverse kennislacunes met betrekking tot de laatvlieger, in het bijzonder over de tijdelijke en permanente voorzieningen voor verblijfplaatsen. Het is onduidelijk of en wanneer de tijdelijke voorzieningen en/of de maatwerkvoorzieningen voor de laatvlieger gaan werken. Om de gunstige staat van instandhouding te borgen en of er extra maatregelen nodig zijn, is monitoring noodzakelijk. Dit hebben wij opgenomen in de voorschriften. Hiermee worden er gedurende en na de werkzaamheden voldoende uitwijkmogelijkheden aan de laatvlieger aangeboden ter compensatie voor hetgeen dat verloren gaat.

De laatvlieger komt verspreid voor in de directe omgeving van dit plangebied en binnen Gorinchem. In de wijk Haarwijk zijn drie zomerverblijfplaatsen, met slechts een enkele individu van de laatvlieger, verblijfplaatsen die welke allen onderdeel zijn van sloop- nieuwbouwprojecten. De landelijke trend van de laatvlieger in verspreiding is stabiel, maar in relatieve aantallen is er een matige afname<sup>4</sup>. De algehele landelijke staat van instandhouding van de laatvlieger is op populatieontwikkeling, verspreiding, kwaliteit van het leefgebied en mogelijke veranderingen in toekomst als “ongunstig ontoereikend” beoordeeld<sup>5</sup>. Door de voorgenomen maatregelen en hetgeen opgenomen in de voorschriften is het aannemelijk dat de laatvlieger in Gorinchem aanwezig blijft.

#### *Ongeschikt maken vleermuizen*

Om te voorkomen dat vleermuizen aanwezig zijn in de bebouwing ten tijde van de uitvoering van de werkzaamheden worden de verblijfplaatsen in de actieve periode van de gewone, de ruige dwergvleermuis en de laatvlieger, in de periode van 15 april tot en met 15 oktober ongeschikt gemaakt. Het ongeschikt maken wordt uitgevoerd door het plaatsen van exclusion flaps. Vanwege de mogelijke aanwezigheid van de laatvlieger in de kopse gevels dient hier een grotere maat exclusion flaps te worden gebruikt. Omdat het onderzoek volgens het vleermuisprotocol slechts een steekproefonderzoek is, waarbij niet het gehele netwerk aan verblijfplaatsen in beeld komt en relatief veel woningen door vleermuizen gebruikt worden, is het plaatsen van exclusion flaps op alle woningen noodzakelijk. Hiermee wordt voorkomen dat er slachtoffers onder vleermuizen vallen. Dit is opgenomen in de voorschriften. De vleermuizen krijgen tenminste een periode van vijf dagen met gunstige weeromstandigheden, waarvan tenminste drie aangesloten dagen gunstig weer, om de locatie vrijwillig te verlaten. De effectiviteit van het ongeschikt maken wordt middels een avond- of ochtendcontrole op uit- of invliegende vleermuizen gecontroleerd. Dit en overige voorwaarden hebben wij opgenomen in onze voorschriften. Met deze maatregelen wordt voorkomen dat er dieren kunnen worden verwond of gedood. De genoemde weringsmaatregelen worden geheel getroffen conform de richtlijnen uit de meest recente Kennisdocumenten Gewone dwergvleermuis en Ruige dwergvleermuis (BIJ12).

#### *Concluderend*

Op grond van het vorenstaande zijn wij van mening dat de maatregelen, met inachtneming van de voorschriften, voldoende zijn om negatieve effecten te voorkomen dan wel tot een minimum te beperken en dat de sloop- en nieuwbouwwerkzaamheden niet leiden tot verslechtering van de instandhouding van de huismus, de gierzwaluw, de gewone dwergvleermuis, de ruige dwergvleermuis en de laatvlieger.

#### **Ecologisch werkprotocol**

De start van de werkzaamheden dient gemeld te worden bij de OZHZ. De werkzaamheden en de wijze waarop maatregelen worden uitgevoerd dienen in een ecologisch werkprotocol te worden opgenomen. Dit protocol dient bij het melden van de start van de werkzaamheden meegestuurd te worden. Voorts dient het ecologisch werkprotocol op de locatie aanwezig te zijn. Hierdoor weten ook de uitvoerders op welke wijze de werkzaamheden zorgvuldig moeten worden uitgevoerd. Wij hebben dit in de voorschriften 1, 2 en 3 vastgelegd.



### **Samenhangende besluiten**

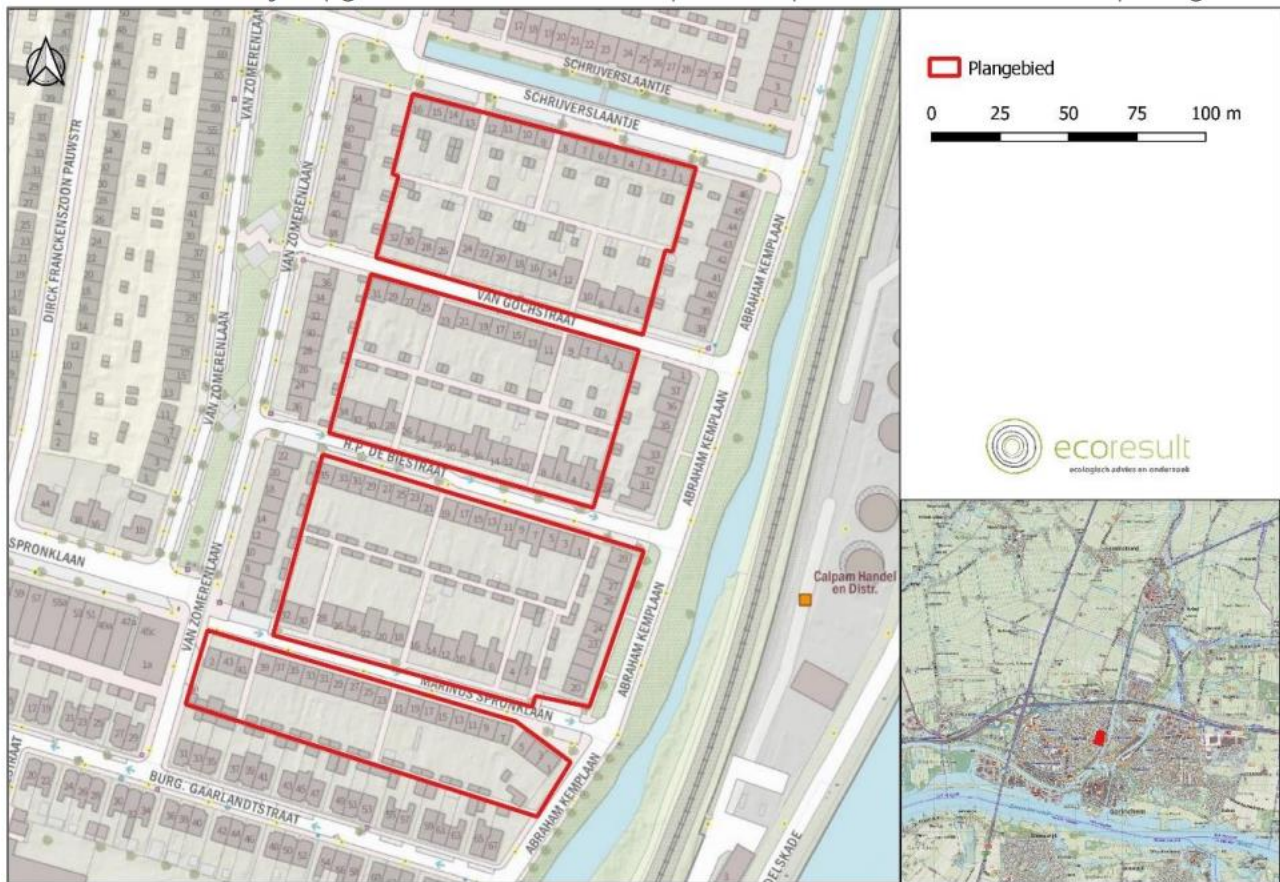
Bij deze beoordeling is uitsluitend gekeken naar mogelijke effecten op de huismus, de gierzwaluw, de gewone dwergvleermuis, de ruige dwergvleermuis en de laatvlieger op basis van de aangeleverde informatie. Er kunnen nog andere toestemmingen nodig zijn om de gevraagde activiteiten te kunnen uitvoeren, bijvoorbeeld van de gemeente of het waterschap.

### **Conclusie**

Op grond van het vorenstaande kan de gevraagde ontheffing op grond van artikel 3.3, eerste lid, en artikel 3.8, eerste lid, van de Wnb worden verleend.



## Appendix I: Plangebied

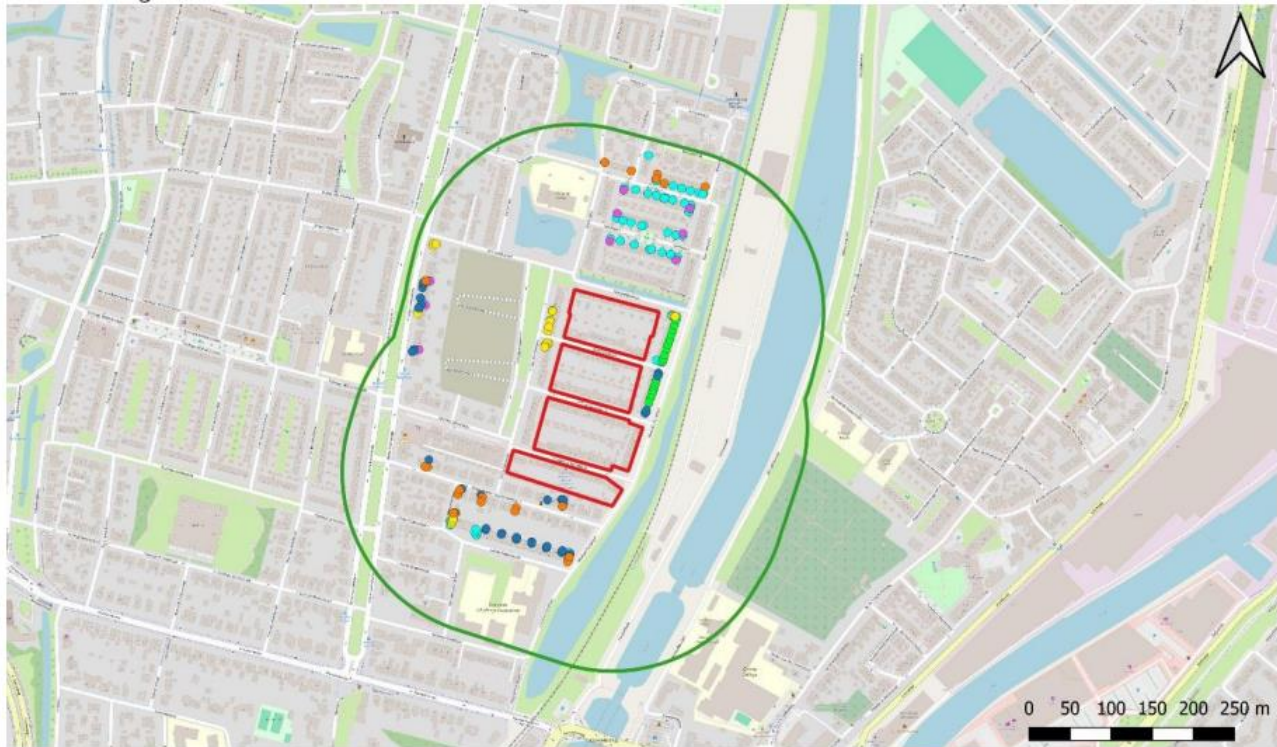


Figuur 1: Het plangebied.





## Appendix II: Plankaart met tijdelijke voorzieningen



### Legenda

- Vleermuiskast
- Huismuskast
- Gierzwaluwkast
- Gierzwaluwkast 2024
- Huismuskast 2024
- Vleermuiskast 2024
- Plangebied



Figuur 2: De tijdelijke nestvoorzieningen voor de huismus en de gierzwaluw en de tijdelijke verblijfsvoorzieningen voor de gewone dwergvleermuis, de ruige dwergvleermuis en de laatvlieger opgehangen in de jaren 2022 en 2024.



## Appendix III: Plankaart met permanente voorzieningen



Figuur 3: De permanente nestvoorzieningen voor de huismuis en de gierzwaluw en de permanente verblijfsvoorzieningen voor de gewone dwergvleermuis, de ruige dwergvleermuis en de laatvlieger.